

USAID
ВІД АМЕРИКАНСЬКОГО НАРОДУ

ПРОГРАМА РАДА

ЛАБОРАТОРІЯ
ЗАКОНОДАВЧИХ
ІНІЦІАТИВ
www.zakbrnet.org.ua

ІнфоЦентр

Законодавче регулювання обігу та дослідження впливу на організм людини речовини насвай

Інформаційна довідка, підготовлена
Європейським інформаційно-
дослідницьким центром на запит
народного депутата України

Насвай є різновидом бездимного тютюнового виробу, який є традиційним для Центральної Азії, Афганістану, Ірану та Пакистану¹. Останніми роками насвай став популярним серед підлітків в Російській Федерації, Білорусі, Естонії та Україні.

До складу суміші входить товчений тютюн, гашене вапно (яке можуть замінювати на попіл рослин) та приправи (кардамон, ментол тощо) для покращення смакових якостей. До суміші можуть додавати курячий послід для надання їй пластичності. Насвай вживають вдихаючи (назально) або тримаючи під губою чи під язиком (орально). Насвай має високий рівень рН та містить неіонізований нікотин та канцерогенний тютюно-специфічний нітрозамін (ТНСА), що негативно впливають на здоров'я². Насвай містить в середньому 14,667 мг/г нікотину, в той час як сигарета містить 8-20 мг/г нікотину³.

Серед наслідків вживання насваю є нікотинова залежність, розлади роботи шлунково-кишкового тракту (при ковтанні насваю або слини, що виділяється при його вживанні), руйнування зубної емалі (через зміну кислотності завдяки вапну, що входить до складу насваю). Крім того, зв'язок між вживанням насваю та виникненням раку ротової порожнини та раку стравоходу підтверджують численні дослідження впливу насваю на людський організм⁴.

Два масштабних дослідження впливу бездимних тютюнових виробів на здоров'я людини – в Індії (1962 р.) і в Пакистані (1977 р.) – виявили, що ризик виникнення раку ротової порожнини у осіб, які вживають

¹ Smokeless Tobacco and Some Tobacco-specific N-Nitrosamines [Електронний ресурс] // IARC Monographs on the Evaluation of Carcinogenic Risks to Humans, No. 89. – 2007. – Режим доступу до ресурсу: <http://www.ncbi.nlm.nih.gov/books/NBK326503/>.

² Basharat S. Availability and use of Naswar: an exploratory study / S. Basharat, S. Kassim, R. E. Croucher. // Journal of Public Health. – 2011. – №34. – С. 60–64.

³ Sajid F. Effects of smokeless dipping tobacco (Naswar) consumption on antioxidant enzymes and lipid profile in its users [Електронний ресурс] / F. Sajid, S. Bano. – 2015. – Режим доступу до ресурсу: <http://www.pjps.pk/wp-content/uploads/pdfs/28/5/Supplementary/3-SUP-319.pdf>.

⁴ Див. Sajid F. Effects of smokeless dipping tobacco (Naswar) consumption on antioxidant enzymes and lipid profile in its users [Електронний ресурс] / F. Sajid, S. Bano. – 2015. – Режим доступу до ресурсу: <http://www.pjps.pk/wp-content/uploads/pdfs/28/5/Supplementary/3-SUP-319.pdf>;

Review paper Risk for oral cancer from smokeless tobacco [Електронний ресурс] / [К. Н. Janbaz, М. Qadir, Н. Basser та ін.] // Contemporary Oncology. – 2014. – Режим доступу до ресурсу: <http://www.ncbi.nlm.nih.gov/pmc/articles/PMC4268996/>.

тютюн або його суміш з вапном орально (жують або тримають в роті), зростає у 14 разів. Під час іншого дослідження в Пакистані у 2000 році було виявлене зростання ризику раку ротової порожнини у 10 разів у осіб, які вживають насвай і паралельно палять та вживають алкогольні напої⁵.

У скандинавських країнах (Швеції, Норвегії, Фінляндії та Ісландії) традиційно використовують такий вид бездимного тютюну, як снюс – різновид вологого тютюну з високим вмістом нікотину і низьким вмістом канцерогенів. У Швеції, батьківщині снюсу, цей продукт виробляють з 1820-х рр. і він залишався бест-селлером серед тютюнових виробів у Швеції протягом 100 років до популяризації сигарет, як основного способу вживання тютюну⁶. У 1992 році продаж снюсу в ЄС було заборонено. Єдиним членом ЄС, де снюс є легальним, є Швеція, з огляду на виняток з її Угоди про вступ до ЄС⁷. Відповідно до статті 17 Директиви ЄС про тютюнові вироби держави-члени забороняють продаж тютюну для орального застосування, не обмежуючи дії статті 151 Угоди про вступ Австрії, Фінляндії та Швеції⁸.

Дослідження впливу снюсу на ризик виникнення раку органів голови та шиї та раку порожнини рота у Швеції виявило зв'язок між споживанням снюсу та зростанням ризику захворюваності – у осіб, які не палять, але вживають снюс, ризик захворіти на рак органів голови та шиї зростає у п'ять разів⁹.

⁵ Smokeless Tobacco and Some Tobacco-specific N-Nitrosamines [Електронний ресурс] // IARC Monographs on the Evaluation of Carcinogenic Risks to Humans, No. 89. – 2007. – Режим доступу до ресурсу: <http://www.ncbi.nlm.nih.gov/books/NBK326503/>.

⁶ Smokeless Tobacco and Public Health: A Global Perspective [Електронний ресурс] // National Cancer Institute Centers for Disease Control and Prevention U.S. Department of Health and Human Services. – 2014. – Режим доступу до ресурсу: <http://cancercontrol.cancer.gov/brp/tcrb/global-perspective/SmokelessTobaccoAndPublicHealth.pdf>.

⁷ Questions & Answers: New rules for tobacco products [Електронний ресурс] // European Commission. – 2014. – Режим доступу до ресурсу: http://europa.eu/rapid/press-release_MEMO-14-134_en.htm.

⁸ Directive 2014/40/EU of the European Parliament and of the Council of 3 April 2014 on the approximation of the laws, regulations and administrative provisions of the Member States concerning the manufacture, presentation and sale of tobacco and related [Електронний ресурс] // Official Journal of the European Union. – 2014. – Режим доступу до ресурсу: http://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/?uri=OJ%3AJOL_2014_127_R_0001.

⁹ Smokeless Tobacco and Some Tobacco-specific N-Nitrosamines [Електронний ресурс] // IARC Monographs on the Evaluation of Carcinogenic Risks to Humans, No. 89. – 2007. – Режим доступу до ресурсу: <http://www.ncbi.nlm.nih.gov/books/NBK326503/>.

Законодавче регулювання обігу насваю в ЄС, РФ та країнах Центральної Азії

У ЄС відповідно до Директиви 2014/40/ЄС держави-члени забороняють продаж тютюну для орального вживання. Під тютюном для орального вживання розуміються тютюнові вироби, які вживаються орально і складаються повністю чи частково з тютюну, за винятком тих виробів, які вживаються шляхом вдихання або жування¹⁰.

У Російській Федерації відповідно до Федерального закону «Про охорону здоров'я громадян від впливу навколишнього тютюнового диму і наслідків вживання тютюну» забороняється оптова та роздрібна торгівля насваєм та смоктальним тютюном – снюсом¹¹. Відповідно до статті 14.53 Кодексу РФ про адміністративні правопорушення оптова або роздрібна торгівля насваю, тютюну смоктального (снюсу) тягне накладення адміністративного штрафу на громадян у розмірі від 2 до 4 тисяч рублів, на посадових осіб – від 5 до 12 тисяч рублів, на юридичних осіб – від 40 до 60 тисяч рублів¹².

У Туркменістані з 2008 року діє заборона на виробництво, імпорт та розповсюдження насваю. Відповідно до Закону «Про охорону здоров'я громадян від впливу тютюнового диму і наслідків вживання тютюнових виробів» в Туркменістані забороняється роздрібна торгівля

¹⁰ Directive 2014/40/EU of the European Parliament and of the Council of 3 April 2014 on the approximation of the laws, regulations and administrative provisions of the Member States concerning the manufacture, presentation and sale of tobacco and related [Електронний ресурс] // Official Journal of the European Union. – 2014. – Режим доступу до ресурсу: http://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/?uri=OJ%3AJOL_2014_127_R_0001.

¹¹ Федеральный закон об охране здоровья граждан от воздействия окружающего табачного дыма и последствий потребления табака [Електронний ресурс]. – 2013. – Режим доступу до ресурсу: <http://base.consultant.ru/cons/cgi/online.cgi?req=doc&base=LAW&n=191833&fld=134&dst=1000000001.0&rnd=0.25995683407806247>.

¹² Кодекс Российской Федерации об административных правонарушениях [Електронний ресурс]. – 2001. – Режим доступу до ресурсу: <http://base.consultant.ru/cons/cgi/online.cgi?req=doc&base=LAW&n=198956&fld=134&dst=4573.0&rnd=0.28111094953641547>.

смоктального та жувального тютюну і будь-яких видів курильних сумішей¹³.

У Казахстані законом забороняється ввезення, продаж і розповсюдження тютюнових виробів, які перевищують гранично допустимі рівні вмісту нікотину і смолистих речовин¹⁴. У Казахстані насвай намагалися заборонити не один рік. У жовтні 2014 року вчені провели повний аналіз його складу. У цьому продукті, зокрема, виявили хром, нікель, кадмій, свинець і миш'як. Зміст усіх цих речовин перевищував допустиму норму. Наприклад, нікелю - в 5,1 рази, хрому - в 17 разів, свинцю - в 38 разів. Також в суміші були виявлені і патогенні мікроорганізми¹⁵. Санкція за порушення вимог законодавства передбачає накладення штрафу на фізичних осіб у розмірі 5 (10605 тенге¹⁶), на суб'єктів підприємництва - в розмірі 20 (42420 тенге), на суб'єктів середнього підприємництва - в розмірі 40 (84840 тенге), на суб'єктів великого підприємництва - в розмірі 90 (190890 тенге) місячних розрахункових показників¹⁷.

В Узбекистані продаж та виробництво насваю не підпадає під державне регулювання, насвай не заборонений і не включений у перелік наркотичних та психотропних речовин, які підлягають державному контролю.

У Киргизстані насвай не заборонений, однак у квітні 2016 року депутатом фракції «Республіка - Ата-Журт» М. Мавлянова був внесений на обговорення законопроект про заборону використання та ввезення на територію держави насваю. Відповідно до законопроекту

¹³ Закон Туркменистана об охороне здоров'я граждан от воздействия табачного дыма и последствий потребления табачных изделий [Електронний ресурс]. - 2013. - Режим доступу до ресурсу: <http://turkmenistan.gov.tm/?id=5573>.

¹⁴ Кодекс Республики Казахстан от 18 сентября 2009 года № 193-IV «О здоровье народа и системе здравоохранения» (с изменениями и дополнениями по состоянию на 21.04.2016 г.) [Електронний ресурс]. - 2009. - Режим доступу до ресурсу: http://online.zakon.kz/Document/?doc_id=30479065#pos=1;-217.

¹⁵ В Казахстане запретили насвай [Електронний ресурс] - Режим доступу до ресурсу: https://tengrinews.kz/kazakhstan_news/v-kazahstane-zapretili-nasvay-273211/.

¹⁶ 27.96 евро, 111.83 евро, 223.66 евро і 503.23 евро відповідно.

¹⁷ Кодекс Республики Казахстан об административных правонарушениях от 5 июля 2014 года № 235-V (с изменениями и дополнениями по состоянию на 21.04.2016 г.) [Електронний ресурс]. - 2014. - Режим доступу до ресурсу: http://online.zakon.kz/Document/?doc_id=31577399#pos=2694;-201.

виробництво ввезення на територію Киргизької Республіки і реалізація насвая тягнуть за собою накладення адміністративного штрафу на фізичних осіб у розмірі 50 (5 тис. сомів), на юридичних осіб у розмірі 500 (50 тис. сомів¹⁸) розрахункових показників¹⁹.

*Інформацію підготувала Катерина Пенькова,
аналітик ЄІДЦ*

¹⁸ 64,45 євро і 644,5 євро відповідно.

¹⁹ В Кыргызстане вновь поднимают вопрос о запрете насвая и жестком ограничении курения [Електронний ресурс] // Кыргызское Телеграфное Агентство. – 2016. – Режим доступу до ресурсу: <http://kyrtag.kg/society/v-kyrgyzstane-vnov-podnimayut-vopros-o-zaprete-nasvaya-i-zhestkom-ogranichenii-kurenija>.